

Σχεδιασμός και ανάπτυξη δεικτών ποιότητας για την αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των εργαστηρίων δεξιοτήτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ιωσήφ Φραγκούλης, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα, ΑΣΠΑΙΤΕ,
sfaka@otenet.gr

Οι εξελίξεις στη σύγχρονη κοινωνία και οικονομία...

...απαιτούν από τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα να εφοδιάσουν τους αποφοίτους με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, οι οποίες συμβάλλουν μεταξύ άλλων στην ανάπτυξη της καινοτομίας, ώστε να έχουν μια ομαλή μετάβαση από την ακαδημαϊκή στην επαγγελματική σταδιοδρομία, συμμετέχοντας αποτελεσματικά στη διαμόρφωση ενός κοινωνικού συστήματος με βασικό πλεονέκτημα τη γνώση.

(Descy & Tessaring, 2002; Lorenz & Lundvall, 2006)

Στόχος του σχολείου

Στην εποχή του 21^{ου} αιώνα προβάλλεται επιτακτική η ανάγκη αναζήτησης και αξιοποίησης σύγχρονων και καινοτόμων διδακτικών μεθόδων και πρακτικών, **με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων από τους μαθητές**, απαραίτητες για την προσαρμογή τους σε έναν κόσμο διαρκώς μεταβαλλόμενο, με συνεχείς προκλήσεις και αναδομήσεις αντιλήψεων.

Στόχος του σύγχρονου σχολείου είναι οι μαθητές να εφοδιαστούν με δεξιότητες, οι οποίες θα πρέπει να ενισχύονται δια βίου και θα τους δίνουν τη δυνατότητα:

- να εξελίσσονται στους χώρους εργασίας και στην κοινωνία που μεταβάλλονται συνεχώς
- να αντεπεξέρχονται στην πολυπλοκότητα και την αβεβαιότητα του σύγχρονου κόσμου, στο πλαίσιο της ενεργητικής μάθησης

Ορισμός δεξιότητας (skill)

Σύμφωνα με το CEDEFOP (2002) ως **δεξιότητα** ορίζεται η γνώση και η εμπειρία που έχει το άτομο και είναι αναγκαία για την εκτέλεση ενός συγκεκριμένου καθήκοντος ή μιας εργασίας, ενώ ως **ικανότητα** ορίζεται η αποδεδειγμένη δυνατότητα του ατόμου να αξιοποιεί τεχνογνωσία, δεξιότητες, προσόντα ή γνώσεις ώστε να διαχειρίζεται με επιτυχία, τόσο οικείες όσο και νέες επαγγελματικές καταστάσεις και απαιτήσεις.

Ορισμός δεξιότητας (skill)

Σύμφωνα με το νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη (2016) στο πλαίσιο της: «συνεργασία για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, της απασχολησιμότητας και της ανταγωνιστικότητας» ο όρος «**δεξιότητες**» χρησιμοποιείται γενικότερα **για να περιγράψει τι γνωρίζει, τι κατανοεί και τι μπορεί να κάνει ένα πρόσωπο.**

Ενεργητική Μάθηση

Ως **ενεργητική μάθηση (active learning)** ορίζεται «κάθε εκπαιδευτική μέθοδος που εμπλέκει τους μαθητές στη μαθησιακή διαδικασία, απαιτεί από αυτούς να υλοποιούν μαθησιακές δραστηριότητες που έχουν νόημα γι' αυτούς και να αναστοχάζονται αναφορικά με τις ενέργειές τους» (Prince,2004).

Ενεργητική Μάθηση

Μέσω μαθητοκεντρικών τεχνικών που προωθούν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων και τους προσφέρουν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν, και κυρίως να βιώσουν, την αλλαγή, πριν κληθούν να την εφαρμόσουν στην πράξη, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αναπτύξουν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη ζωή τους ως ενήλικες (Φίλλιπς, 2005).

Εργαστήρια Δεξιοτήτων

Τα **εργαστήρια δεξιοτήτων** αποτελούν χώρο εφαρμογής βιωματικών τεχνικών και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων από τους μαθητές, καθώς μέσα από τη συμμετοχή τους σε αυτά οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν:

ήπιες δεξιότητες

δεξιότητες ζωής

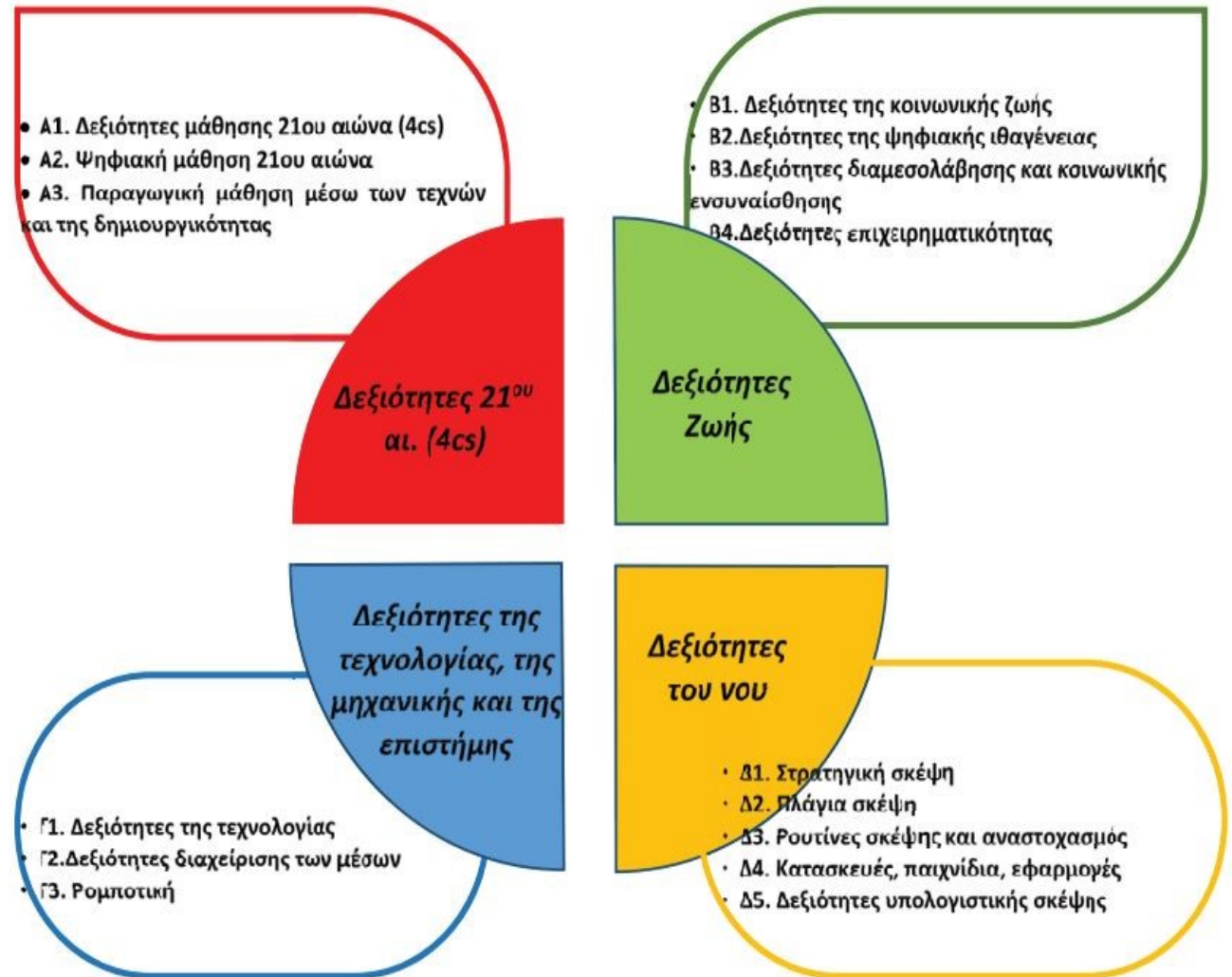
τεχνολογίας και
επιστήμης

Δεδομένου, μάλιστα, πως κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση των εργαστηρίων δεξιοτήτων κατέχει η ανάπτυξη και η καλλιέργεια δεξιοτήτων από μέρους των μαθητών, απαραίτητος είναι ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη δεικτών ποιότητας για την αποτίμησή τους σε όλες τις φάσεις υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Φραγκούλης, 2021:21).

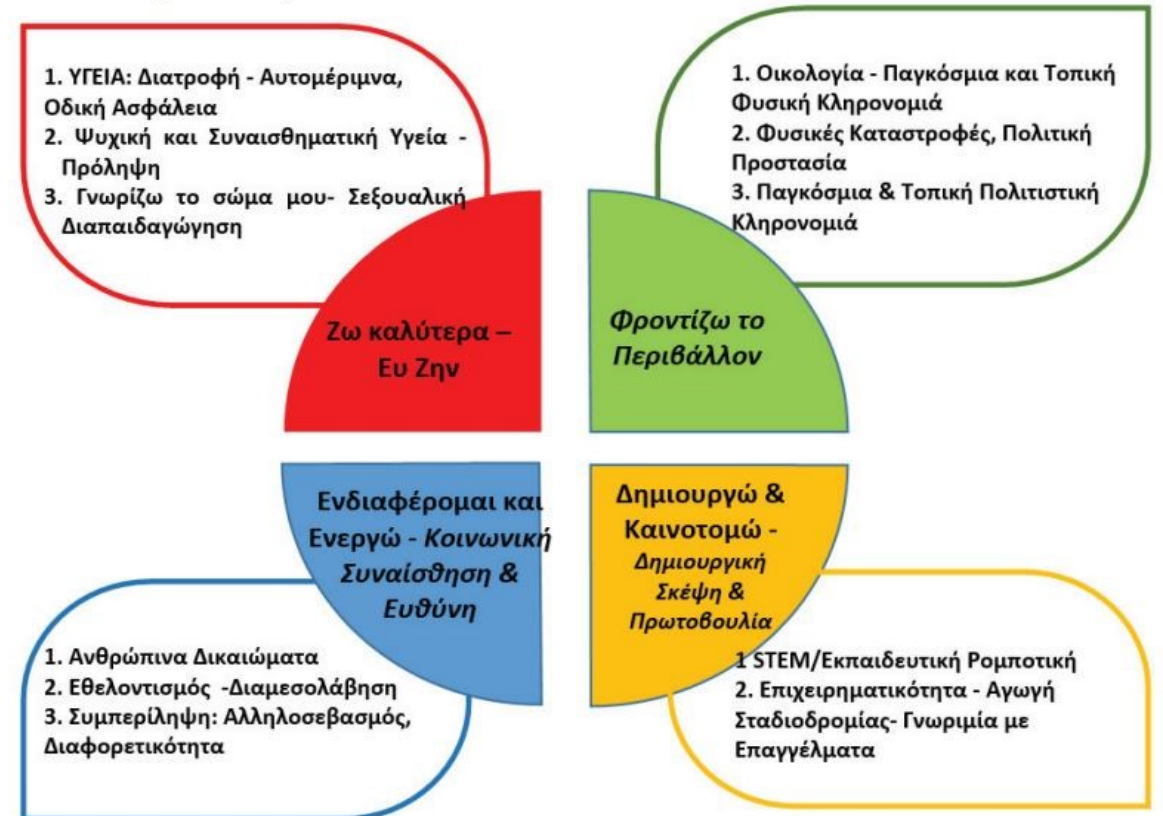
Εργαστήρια Δεξιοτήτων

Στα εργαστήρια δεξιοτήτων οι δεξιότητες κατηγοριοποιούνται σε 4 κύκλους στοχοθεσίας (ΦΕΚ Β/3567/2021):

Εργαστήρια Δεξιοτήτων

Το πρόγραμμα και το εκπαιδευτικό υλικό των «Εργαστηρίων Δεξιοτήτων» ομαδοποιείται σε τέσσερις (4) Θεματικές Ενότητες.

Η έννοια της «Ποιότητας»

- ✓ Η έννοια της ποιότητας είναι μια έννοια πολυεδρική και το νόημά της είναι ανοικτό σε ερμηνείες και χρήσεις ανάλογα με το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο (Jarvis, 2004).
- ✓ Στον χώρο της τυπικής και της μη τυπικής εκπαίδευσης έχουν αναπτυχθεί μέθοδοι, τυπολογίες, διαδικασίες που διευκολύνουν τον έλεγχο και έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν την ποιότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και διαδικασιών.
- ✓ Το πλαίσιο της διασφάλισης ποιότητας δεν είναι κάτι σταθερό. Αποτελεί ένα σύστημα παραγόντων το οποίο είναι δυναμικό, συνεχώς εξελισσόμενο και βελτιούμενο σε σχέση τόσο με αυτό που αξιολογείται, όσο και με το ίδιο το πλαίσιο αξιολόγησης της ποιότητας (Moran, 2001).

Δείκτες ποιότητας

Οι **δείκτες ποιότητας** αποτελούν μια απλή ή σύνθετη, συνήθως, ποσοτική έκφραση που συσχετίζουν τα διάφορα στοιχεία ή παραμέτρους διάρθρωσης της εκπαίδευσης και των διαδικασιών της και είναι χρήσιμοι στη λήψη αποφάσεων που στοχεύουν στη βελτίωσή της (Savelson et al., 1987).

Δείκτες ποιότητας

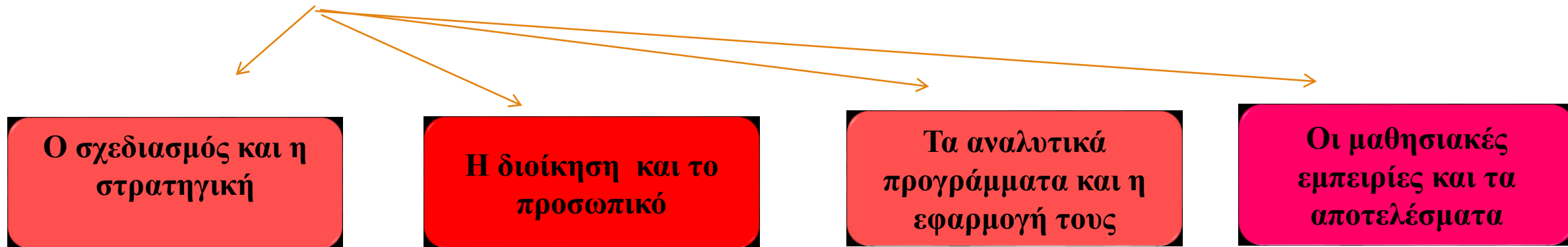
Ενώ τα προηγούμενα χρόνια γινόταν αναφορά στους σκοπούς, στους στόχους των εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς και στα μαθησιακά αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσεων, **σήμερα** το ενδιαφέρον εστιάζεται στα **μαθησιακά αποτελέσματα** που σχετίζονται:

με την **ανάπτυξη δεξιοτήτων** και την **αποτίμηση των διαδικασιών μάθησης** (Παπαδάκης, Φραγκούλης & Φίλλιπς, 2004:166).

Δείκτες ποιότητας

Οι δείκτες ποιότητας στο χώρο της εκπαίδευσης μπορούν να ομαδοποιηθούν σε **λειτουργικές κατηγορίες**, με δεδομένο πως σε κάθε σύστημα εκπαίδευσης υπάρχουν τέσσερα αλληλοεπιδρώντα **υποσυστήματα**. Τα υποσυστήματα αυτά είναι τα ακόλουθα: (Βασιλού – Παπαγεωργίου, 2004)

Επίπεδα ανάλυσης δεικτών

Με βάση τα προαναφερόμενα υποσυστήματα προκύπτουν **δύο επίπεδα ανάλυσης** στα οποία μπορούν να εφαρμοστούν οι αντίστοιχοι δείκτες (Seyfriedetal.,1999) :

Δείκτες ποιότητας σχετικά με το σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Δείκτες ποιότητας σχετικά με τη φύση της μαθησιακής εμπειρίας και τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Λειτουργικές Κατηγορίες Δεικτών Ποιότητας

Δείκτες Ποιότητας σχετικά με:

την προετοιμασία
και τη σχεδίαση
του εργαστηρίου
δεξιοτήτων

το περιεχόμενο
του εργαστηρίου
δεξιοτήτων

τη διεξαγωγή του
εργαστηρίου
δεξιοτήτων

τις εκπαιδευτικές
μεθόδους, τεχνικές
και τα εποπτικά
μέσα υλοποίησης
του εργαστηρίου
δεξιοτήτων

Λειτουργικές Κατηγορίες Δεικτών Ποιότητας

- ✓ το εκπαιδευτικό υλικό στήριξης του εργαστηρίου,
- ✓ την επικοινωνία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές,
- ✓ την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών και των μαθησιακών αποτελεσμάτων του εργαστηρίου,
- ✓ την αξιολόγηση της διαδικασίας αξιολόγησης του εργαστηρίου.

Δείκτες ποιότητας για την προετοιμασία και τη σχεδίαση του εργαστηρίου δεξιοτήτων

- ✓ Τη μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης σε σχέση με το προς διερεύνηση θέμα μελέτης
- ✓ Την διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των μαθητών μέσω ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων, συζητήσεων
- ✓ Την επιλογή του αντικείμενου μελέτης του εργαστηρίου σύμφωνα με τις επιμορφωτικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της ομάδας των μαθητών
- ✓ Την αποσαφήνιση των σκοπών και στόχων (σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων – συμπεριφορών) του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Δείκτες ποιότητας για την προετοιμασία και τη σχεδίαση του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Την Επιλογή κατάλληλων

Εκπαιδευτικών

Μεθόδων –Τεχνικών για

την υλοποίηση του

εργαστηρίου

Την προσαρμογή των στόχων

στις ανάγκες, τα ιδιαίτερα

χαρακτηριστικά και τα

ενδιαφέροντα των μαθητών

Την Επιλογή του

κατάλληλου

Εκπαιδευτικού

υλικού

Δείκτες ποιότητας για το περιεχόμενο του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Προτείνουμε:

- Την εναρμόνιση του περιεχομένου του με **τις εκπαιδευτικές ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, τα χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες των μαθητών**
- Την εναρμόνιση του περιεχομένου του σύμφωνα με το **κοινωνικο-οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο** των μαθητών,
- το διαθέσιμο **χρόνο** τους

Δείκτες ποιότητας για το περιεχόμενο του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Προτείνουμε:

- το ρυθμό με τον οποίο μπορούν να συμμετέχουν οι μαθητές/τριες στο εργαστήριο
- Την εναρμόνιση του περιεχομένου του στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη φυσιογνωμία του εργαστηρίου
- Την αξιοποίηση διεπιστημονικών-προεκτάσεων στη μελέτη των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων

Δείκτες ποιότητας για τη διεξαγωγή του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών με αξιοποίηση βιωματικών συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών

Τη διαμόρφωση Παιδαγωγικού Συμβολαίου με τους μαθητές

Τον καθορισμό των στόχων του εργαστηρίου και τη διασύνδεση τους με προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες της ομάδας

Δείκτες ποιότητας για τη διεξαγωγή του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Τη δημιουργία ομάδων εργασίας
από τους μαθητές

Τον καθορισμό των αντικειμένων
εργασίας των μελών των
ομάδων

Τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων στις
ομάδες εργασίας, ανάλογα με τις
ιδιαίτερες ανάγκες, επιθυμίες,
κλίσεις, ενδιαφέροντα τους

Δείκτες ποιότητας για τη διεξαγωγή του εργαστηρίου δεξιοτήτων

- Τον **βαθμό μελέτης και ανάλυσης αντικειμένων** του εργαστηρίου σε σχέση με το επίπεδο των μαθητών, τις ανάγκες τους και τον διαθέσιμο χρόνο τους
- Τη σύνδεση του προγράμματος με την **τοπική κοινωνία**
- Τον κατάλληλο χειρισμό του **χρόνου** (ενέργειες αναγκαίες, χρήσιμες, σχετικές)

Δείκτες ποιότητας για τη διεξαγωγή του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Την άμεση και πρακτική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του εργαστηρίου στην καθημερινή ζωή.

Τη προσαρμογή της ροής του εργαστηρίου στον ρυθμό των μελών των ομάδων εργασίας.

Την αξιοποίηση βιβλίων – εντύπων, διαδικτυακών και άλλων πηγών για την πραγματοποίηση του εργαστηρίου

Ως Δείκτες ποιότητας για τις εκπαιδευτικές μεθόδους, τεχνικές και τα εποπτικά μέσα

Προτείνουμε:

Τη διασύνδεση των
εκπαιδευτικών μέσων με
τις χρησιμοποιούμενες
εκπαιδευτικές τεχνικές

Την Αξιοποίηση
συμμετοχικών
εκπαιδευτικών μεθόδων και
τεχνικών

Τη χρήση ενεργητικών
βιωματικών
συμμετοχικών τεχνικών
προσαρμοσμένων στα
χαρακτηριστικά των
μαθητών και στην
ιδιαίτερη φυσιογνωμία
του εργαστηρίου

Ως Δείκτες ποιότητας για τις εκπαιδευτικές μεθόδους, τεχνικές και τα εποπτικά μέσα

Προτείνουμε

Την επιλογή και χρήση
καταλλήλων με τις
χρησιμοποιούμενες
εκπαιδευτικές τεχνικές και τη
μορφή του εργαστηρίου
εποπτικών μέσων
διδασκαλίας

Το σωστό χειρισμό
των εποπτικών
μέσων
διδασκαλίας

Ως Δείκτες ποιότητας για το εκπαιδευτικό υλικό υλοποίησης του εργαστηρίου

- Την καταλληλότητά του σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των μελών της ομάδας και την ιδιαίτερη φυσιολογία του εργαστηρίου
- Την επάρκειά του
- Τη λειτουργικότητά του σε σχέση με το σκοπό και τους στόχους του εργαστηρίου
- Την προσέλκυση της προσοχής και του ενδιαφέροντος των μαθητών

Ως Δείκτες ποιότητας για το εκπαιδευτικό υλικό στήριξης του εργαστηρίου δεξιοτήτων

- ❖ Τη Φιλικότητά του με τους μαθητές
- ❖ Τη σαφήνεια του περιεχομένου του
- ❖ Την ποικιλία του (έντυπο, ηλεκτρονικό, πολυμεσικό)
- ❖ Την ομαλή χρονική ενσωμάτωσή του στο εργαστήριο
- ❖ Την ομαλή διασύνδεσή του με το περιεχόμενο του εργαστηρίου

Ως δείκτες ποιότητας για την επικοινωνία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές 1/2

Τη σωστή χρήση της « γλώσσας του σώματος»

Την ειλικρινή, φυσική και όχι τυπική, φιλική, υποστηρικτική, ενθαρρυντική επικοινωνία

Τη σωστή χρήση του χώρου

Ως Δείκτες ποιότητας για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών και των μαθησιακών αποτελεσμάτων του εργαστηρίου δεξιοτήτων

Την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών σε όλες τις φάσεις υλοποίησής του

Την ανάπτυξη πρωτοβουλιών, εκτέλεση ασκήσεων, συμμετοχή σε διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων από τα μέλη της ομάδας

Ως Δείκτες ποιότητας για την αξιολόγηση της διαδικασίας αξιολόγησης του εργαστηρίου δεξιοτήτων

- Την **ενεργητική συμμετοχή** στο σχολιασμό του παραγόμενου έργου από τις ομάδες εργασίας
- Την **αυτό-αξιολόγηση** του τρόπου λειτουργίας των μελών των ομάδων εργασίας
- Τον **κριτικό αναστοχασμό** των μελών των ομάδων

Ως Δείκτες ποιότητας για την αξιολόγηση της διαδικασίας αξιολόγησης του εργαστηρίου

- Τον **εντοπισμό και την αναγνώριση μη καλών εκπαιδευτικών πρακτικών**
- Τον εντοπισμό και αναθεώρηση μη **αποτελεσματικών μεθόδων και διαδικασιών** υλοποίησης του εργαστηρίου
- Την αναγνώριση **των δυνατών και των αδύνατων σημείων** της λειτουργίας των ομάδων εργασίας σε σχέση με την αξιολόγηση του εργαστηρίου

Συμπεράσματα 1/2

Για τον έλεγχο της ποιότητας των εργαστηρίων δεξιοτήτων είναι απαραίτητη η ύπαρξη δεικτών μέτρησης και συστήματος διαχείρισης ολικής ποιότητας.

Συμπεράσματα 2/2

- Η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας στα εργαστήρια δεξιοτήτων αποτελεί άμεσο ζητούμενο από όλους τους εμπλεκόμενους σε αυτά (Υπουργείο Παιδείας, ΙΕΠ, Εκπαιδευτικούς, Στελέχη Εκπαίδευσης, Συμβούλους Εκπαίδευσης- Παιδαγωγικής Ευθύνης, Συμβούλους Ποιότητας, Μαθητές, Γονείς, Κοινωνικούς Εταίρους, κτλ)

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Βασιλού-Παπαγεωργίου, Β. (2004). Δείκτες Ποιότητας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το Παράδειγμα του Εθνικού Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, «Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων», Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παπαδάκης, Σ., Φραγκούλης, Ι., & Φίλλιπς, Ν. (2005). Η ανάπτυξη Κοινωνικών Ικανοτήτων και Δεξιοτήτων στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης, στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Διαμόρφωση Δεικτών Ποιότητας για την Αξιολόγησή τους, «Πρακτικά 2^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου για την Εκπαίδευση Ενηλίκων», Αθήνα: Μεταίχμιο.

ΦΕΚ (Β/3567/2021).

Φίλλιπς, Ν. (2005). *Η συμβολή της βιωματικής εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κοινωνικών ικανοτήτων*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο.

Φραγκούλης, Ι. (2021). *Διδακτική μαθημάτων ειδικότητας. Σημειώσεις μαθήματος, Τμήμα Εκπαιδευτικών Πολιτικών Μηχανικών*, Αθήνα: ΑΣΠΑΙΤΕ.

Gamson, Z. F. (1991). A brief history of the seven principles for good practice in undergraduate education. In A. W. Chickering & Z. F. Gamson (Eds.), *Applying the seven principles for good practice in undergraduate education*. *New Directions in Teaching and Learning*, No. 47 (pp. 5-12). San Francisco: Jossey-Bass.

McKeachie, W. J. (1999). *Teaching tips: Strategies, research, and theory for college and university teachers*. Boston: Houghton Mifflin.

Moran, J. (2002). *Assessing adult learning: a guide for practitioners*, Florida: Krieger P.C.

Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of engineering education*, 93(3), 223-231

Savelson, R., D. C. Phillips, L. Towne, Feuer M. (1987). On the Science of Education Design Studies. *Educational Researcher*, 32(1): pp.25-28.

Seyfried, E. Kohlmeyer & K. Futh-Riedesser, R. (1999). *Supporting quality in vocational training through networking*, Thessaloniki: CEDEFOP.

